

<https://helda.helsinki.fi>

Maantieteellinen saavutettavuus asukkaiden elämänlaadun edistämisen työkaluna

Muukkonen, Petteri

2021-10-16

Muukkonen , P 2021 , Maantieteellinen saavutettavuus asukkaiden elämänlaadun edistämisen työkaluna . . <

<https://blogs.helsinki.fi/yhdenvertainen-liikunnallinen-lahio/2021/10/16/maantieteellinen-saavutettavuus-asukkaiden-e>
>

<http://hdl.handle.net/10138/339801>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

HELSINGIN YLIOPISTO

YHDENVERTAINEN LIKUNNALLINEN LÄHIÖ (YLLI)

Tutkimushanke, Lähiöohjelma 2020-2022

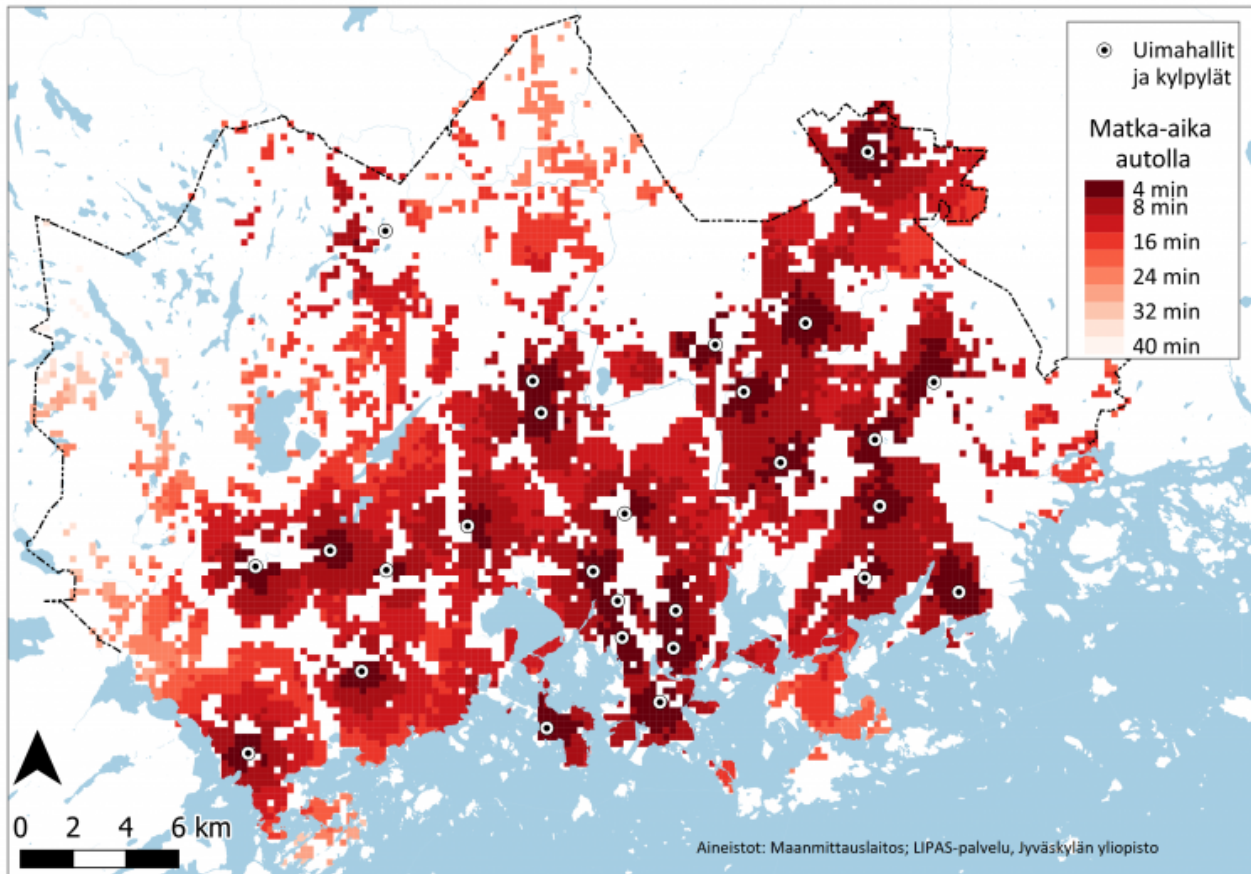

Maantieteellinen saavutettavuus asukkaiden elämänlaadun edistämisen työkaluna

16.10.2021 KIRJOITTANUT [PETTERI MUUKKONEN](#)

Maantieteellisellä saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, miten helposti tiettyyn paikkaan pääsee matkustaen tai liikkumalla esimerkiksi eri kulkuvälineillä tai liikennevälineillä. Käsite perustuu siis ihmisten tai hyödykkeiden liikkumiseen tai palveluiden luokse pääsemiseen. Maantieteessä saavutettavuutta mitataan useimmiten matka-aikana, matkan pituutena tai matkan kustannuksena – ja juuri nämä rajoittavat omalta osaltaan ihmisten mahdollisuuksia osallistua aktiviteetteihin tai käyttää palveluita kodin ulkopuolella. Maantieteessä saavutettavuutta tarkastellaan tai analysoidaan usein paikkatietoanalyysien ja erityisten saavutettavuusanalyysien avulla.

[Lähiöohjelmaan 2020-2022](#) kuuluva tutkimushanke [Yhdenvertainen liikunnallinen lähiö \(YLLI\)](#) tutkii yhtenä yhdenvertaisten liikunnallisten elämäntapojen rajoittajana myös maantieteellistä saavutettavuutta. Alustavia maantieteellisen saavutettavuuden laskelmiamme voi tarkastella webkartoistamme kohdekaupungeistamme [Jyväskylästä](#) ja [Helsingistä](#). Jos otamme tarkasteluun näistä kartoista yhden esimerkin, ja katsomme, että mitä maantieteellisen saavutettavuuden avulla aiheesta saadaan irti, voimme saada käsityksen tämän maantieteellisen tarkastelun mahdollisuuksista. Esimerkkitarkastelussa syvennymme uimahallien ja kylpylöiden eli sisäuimapaikkojen maantieteelliseen saavutettavuuteen (~spatiaalinen saavutettavuus) pääkaupunkiseudulla (Kuva 1).

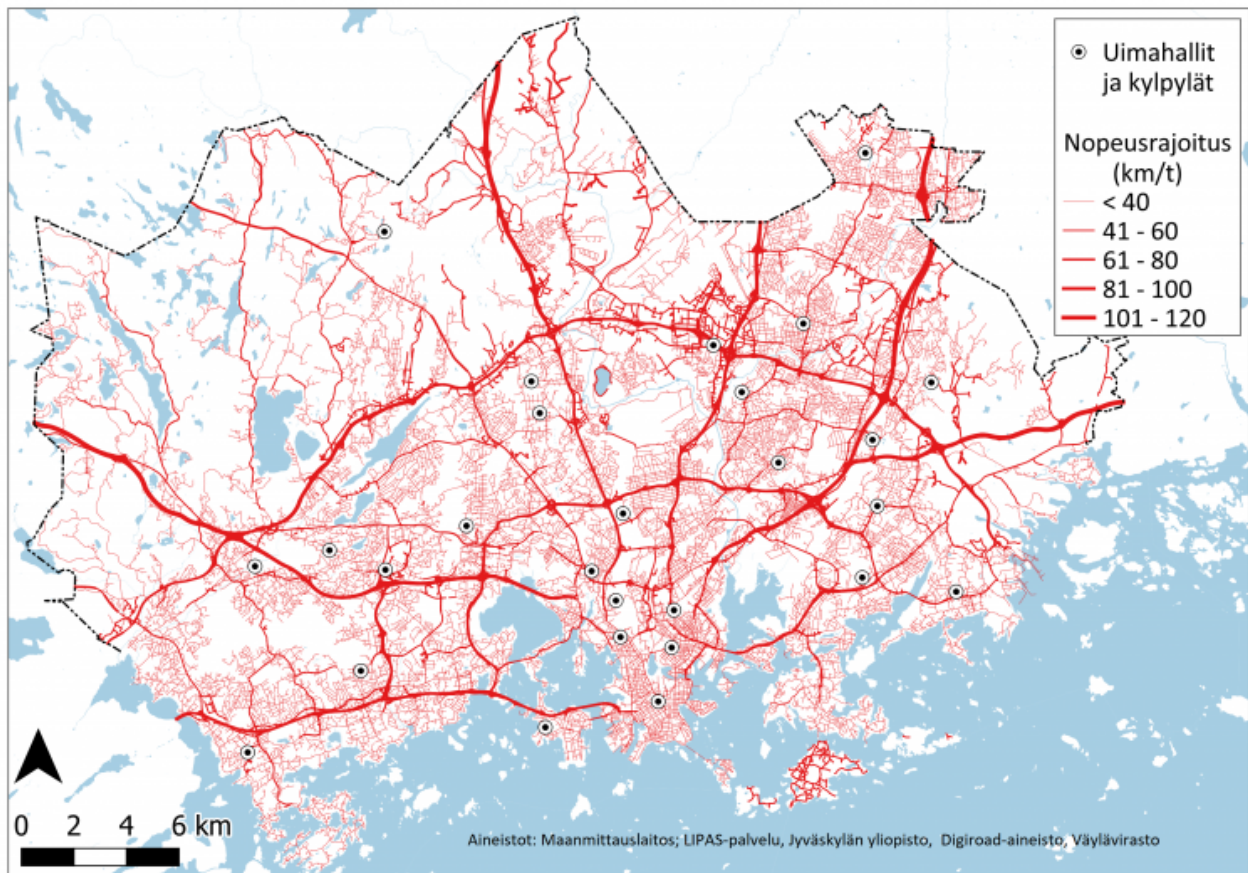
Kuva 1. Matka-ajat autolla lähimpään uimahalliin tai kylpylään pääkaupunkiseudulla (Kuva: YLLI-projekti)

Liikenne ja liikenneverkosto tärkeässä roolissa

Esimerkin kartassa (Kuva 1) on esitetty pääkaupunkiseudun sisäuima-apaikkojen (uimahallit ja kylpylät) sijainnit alueella sekä esimerkkinä matka-ajat niihin omalla autolla kuljettaessa. Koska sisäuima-apaikat sijaitsevat harvassa ja monilta asuinalueilta on niihin pitkä matka, asukkaat tyypillisimmin ajavat niiden luokse autolla. Tällöin matka-aikoihin ja maantieteelliseen saavutettavuuteen vaikuttavat liikenneyhteydet. Liikenneyhteyksien tärkeimpiä tekijöitä ovat tieverkoston kattavuus sekä katujen ja teiden nopeusrajoitukset, mikä näkyy kartassa. Lähellä olevat asukkaat tyypillisesti kävelevät tai pyöräilevät lähimpään sisäuima-apaikkaan. Uintia voi käydä esimerkiksi harrastamassa nuoret, joilla ei ole mahdollisuutta kulkea autolla, vaan he kulkevat välimatkat polkupyörällä tai kävellen. Jotkut taas suosivat joukkoliikennettä ekologisista syistä tai pyöräilyä liikunnallisista syistä. Meitä asukkaita on moneen lähtöön, ja meillä on liikkumiseen omat motiivimme. Arjen kiireessä saatamme usein valita helpoimman tavan liikkua eli omalla autolla kulkemisen. Kulkeminen muulla tavalla kuin omalla autolla voi tehdä paikoin matka-ajoista pidempiä kuin matka-aikakartassa (Kuva 1), ja liikuntapaikkojen maantieteellinen saavutettavuus on heikompaa kuin kartta esittää. Siksi laskemme tutkimushankkeessamme matka-aikoja

1) kävellen, 2) pyöräillen, 3) yksityisautolla ja 4) joukkoliikenteellä. Katso lisää alustavista webkartoistamme kohdekaupungeistamme [Jyväskylästä](#) ja [Helsingistä](#).

Matka-aikojen laskentamme huomioi keskimääräisen kävelyajan parkkipaikalle, keskimääräiset ruuhkat, liikennevaloristeyksien, risteyksien ja käynnösten tyypilliset hidastamat sekä keskimääräisen ajan, joka menee parkkipaikan etsimiseen kohteessa. Kehittyneissä maantieteellisen saavutettavuuden laskennoissa ei siis nojauduta vain nopeusrajoitustietoon (vrt. kuva 2), koska käytännössä koko matkaa ei voi toteuttaa nopeusrajoituksen nopeudella.

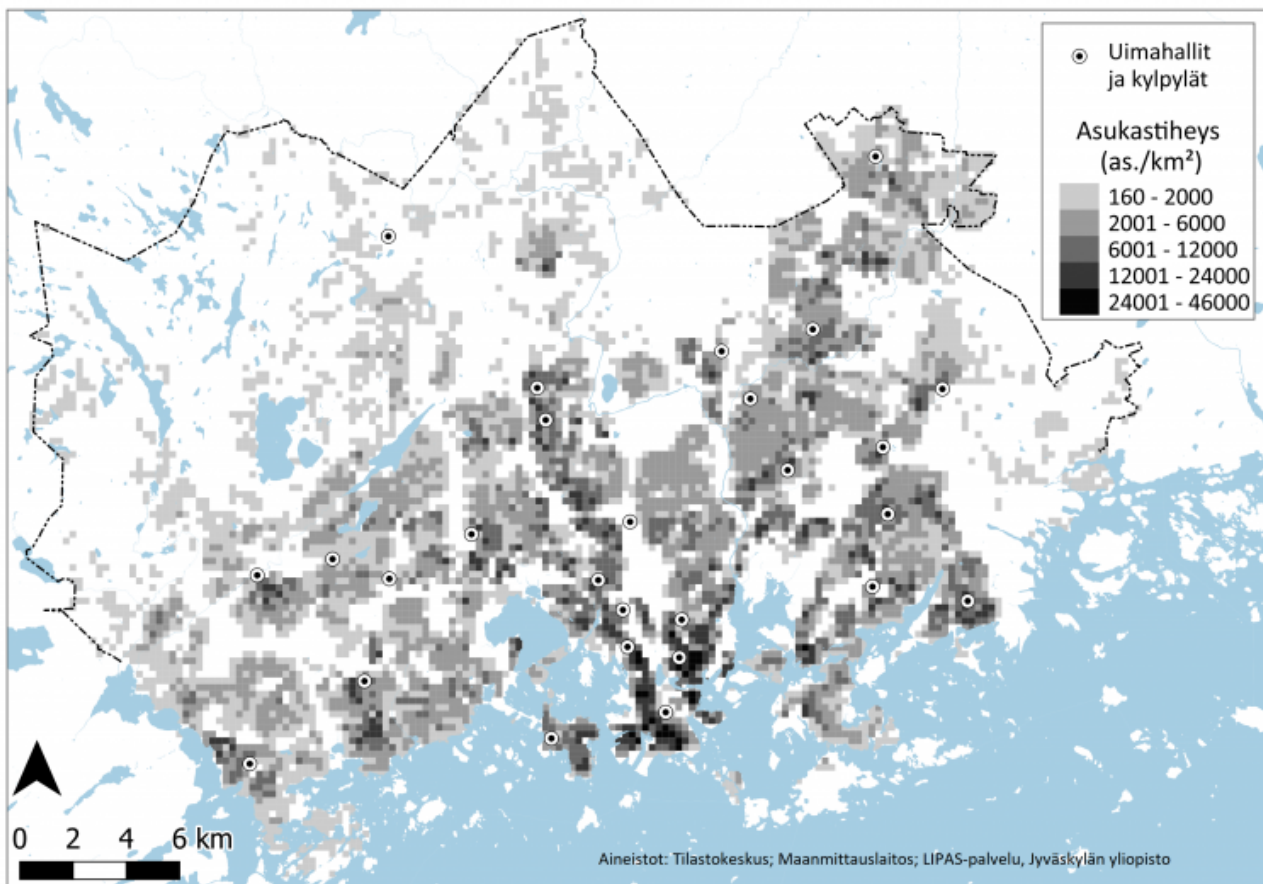

Kuva 2. Nopeusrajoitukset ja sisäuimapaikkojen sijainnit pääkaupunkiseudulla (YLLI-projekti).

Kun tarkastellaan maantieteellistä saavutettavuutta jollakin alueella tai jonkun palvelun käytön näkökulmasta, alueen liikenneverkolla on suuri merkitys. Liikenneverkkoa pitkin kulkevat niin yksityisautot kuin joukkoliikenteen linja-autot. Lisäksi on raideliikenne ja kevyenliikenteen verkosto. Useimmiten suurimmilla teillä nopeusrajoitukset ovat korkeammat, mikä vaikuttaa myös sisäuimapaikkojen saavutettavuuteen yksityisautolla. Suuret tiet lyhentävät myös syrjäisten reuna-alueen asukkaiden matka-aikoja liikuntapaikkoihin. Tällaiset logistisen ja liikenneverkon analyysit ovat tyypillisiä analyystyökaluja maantieteilijän ja maantieteen tutkijan työkalupakissa – ja varsinkin, kun tutkija tai asiantuntija on erikoistunut paikkatietoon ja sen hyödyntämiseen.

Liikuntapalveluiden palveluverkoston spatiaalinen kattavuus

Esimerkkikartat kertovat meille, että sisäuimapaikkoja sijaitsee alueella melko tasaisin välimatkoin. Ainoastaan reuna-alueilla niitä sijaitsee vähemmän. Lisäksi kartta asukastiheydestä (Kuva 3) kertoo meille, että sisäuimapaikkoja sijaitsee alueella paikoissa, joissa asukkaita asuu enemmän. Tällaisten kalliiden liikuntapalveluiden kannattaa sijaita lähellä suurempaa määrää potentiaalisia asiakkaita. Maantieteessä puhumme palveluverkoston kattavuudesta tai sen spatiaalisesta kattavuudesta.

Kuva 3. Asukastiheys ja sisäuimapaikkojen sijainnit pääkaupunkiseudulla (Kuva: YLLI-projekti)

Asukastiheyskartasta nähdään, että alueella on asumattomia tai harvaanasuttuja alueita, joita ovat muun muassa teollisuusalueet, metsät, pellot ja niityt. Näitä paljon sisältävillä alueilla ei sijaitse sisäuimapaikkoja, koska potentiaalisia käyttäjiä ei olisi riittävästi. Sisäuimapaikat on siis sijoitettu lähelle potentiaalisia asiakkaita.

Asukastiheyskartta ei sellaisenaan kerro, missä uinninharrastajat asuvat tai ketkä todellisuudessa sisäuimapaikkoja käyttävät. Asukastiheyskartta esittää vain asukkaiden kokonaismäärän eri alueilla. Aineistojen pohjalta voidaan miettiä, asuuko

eri alueilla esimerkiksi eri ikäisiä asukkaita (esimerkiksi lapsiperheitä tai vanhuksia), jotka kenties harrastavat eri liikuntamuotoja.

Liikuntapaikkojen maantieteellinen saavutettavuus vaikuttaa asukkaiden elämänlaatuun

Jos liikuntapaikat sijaitsevat lähellä asukkaiden koteja ja niihin on lyhyt matka, asukas todennäköisesti käyttää niitä useammin. Karkeasti voidaan sanoa, että mitä enemmän asukas liikkuu, sen terveemmin hän elää. Näin hän harrastaa enemmän liikuntaa. Toisaalta jos liikuntapaikalle on pitkä matka ja matkaan kuluu paljon aikaa, saattaa asukas olla harrastamatta liikuntaa. Tämä vähentää hänen harrastamansa liikunnan määrää. Toisaalta jos liikuntapaikat ovat kaukana ja niihin matkustetaan paljon omalla autolla joukkoliikenteen tai jopa pyöräilyn ja kävelyn sijaan, lisää se sekä kasvihuonepäästöjä että ilman pienhiukkasia. Pienhiukkasilla on kielteisiä terveysvaikutuksia.

On hyvä myös muistaa, että kaikki eivät kulje liikuntapaikoille vain autolla, kuten esimerkikartat esittävät, vaan monet kulkevat niille kävellen tai polkupyörällä, mikä lisää asukkaan harrastaman liikunnan määrää. Lisäksi lähellä sijaitsevat liikuntapaikat myös säästävät aikaa asukkaan arjessa, mikä vähentää kiirettä ja stressiä arjessa. Lisäksi kattava ja monipuolinen liikuntapaikkojen tarjonta asuinalueella tai sen lähellä lisää yleisesti asukkaiden harrastaman liikunnan määrää. Näin edistetään kattavammin alueen asukkaiden liikunnallisia elämäntapoja. On hyvä kuitenkin muistaa, että liikuntaa harrastetaan muuallakin kuin rakennetuilla liikuntapaikoilla. Monet asukkaat käyvät esimerkiksi kävelyllä, marjastamassa tai lenkillä lähimetsässä. Metsä on monille tärkeä virkistysympäristö.

Lisätietoja tutkimushankkeestamme Yhdenvertainen liikunnallinen lähiö (YLLI) löydät hankkeen kotisivuilta <https://blogs.helsinki.fi/yhdenvertainen-liikunnallinen-lahio/>.

Kirjoittaja: Petteri Muukkonen, Helsingin yliopisto

[ACCESSIBILITY](#), [GEOGRAPHY](#), [GEOINFORMATICS](#), [GIS](#), [MAANTIEDE](#), [PAIKKATIETO](#)

BLOGS, UUTISET